

Dům, v němž bydlel i Guevara

Historie konspiračního bytu „Venkov“

PROKOP TOMEK

Tajný pobyt legendárního latinskoamerického revolucionáře Ernesta „Che“ Guevary v Československu vyvolal svého času značný zájem. Místo, kde tehdy žil, má však mnohem zajímavější minulost.

Argentinský lékař a kubánský revolucionář Ernesto „Che“ Guevara je dodnes ikonou radikální levice jako nezkorumpovaný vůdce, který položil za revoluci život. Kubánský postbátistovský režim byl teprve v počátcích, a proto mohli ti, kdo chtěli, věřit ve zrození konečně revoluční a spravedlivé společnosti.

Guevara měl tehdy několik vazeb k Československu. Na Kubě poznal v rámci poskytované pomoci pár výrazných československých poradců a naši zemi opakovaně oficiálně i tajně navštívil. Největší pozornost vzbudila jeho utajovaná cesta v roce 1966, odhalená o desítky let později. Dlouho kolem ní přetrvávalo mnoho nejasností a do jisté míry tomu tak je dosud. Přesto lze základní rámeček tohoto pobytu, ale i dalších podobných cest objasnit. Klíčem k tomu jsou především archivní materiály bývalé I. správy SNB. Jedná se nejen o svazky operativní korespondence rozvědky nebo o svazek konspiračního bytu (KB) s krycím jménem „Venkov“.¹ Obraz života v domě a „galerii jeho návštěvníků“ je možno vytvořit i pomocí vyhledávání v registrech svazků na webu ABS. Propojení této databá-

Che Guevara v roce 1960

Foto: ČTK / Jiří Rublič

ze s kádrovými rozkazy náčelníka I. správy SNB pak umožňuje mnohá další zpřesnění a doplnění.

Nejprve však k pobytu nejslavnějšího návštěvníka konspiračního bytu „Venkov“. Ernesto Rafael Guevara de

la Serna se narodil 14. června 1928 v Argentině v rodině architekta. Roku 1953 vystudoval medicínu a poté cestoval po Latinské Americe. V červenci 1955 se seznámil s Fidelem Castrem a v prosinci 1956 dorazil s ním a se

¹ TOMEK, Prokop: Akce MANUEL. *Securitas Imperii*, 2002, č. 9, s. 326–333.

skupinkou revolucionářů na Kubu, aby zahájili boj proti autoritativní vládě Fulgencia Batisty. Po dvouletých bojích sbírali revolucionáři plody vítězství. Che Guevarovi (přezdívku získal podle svého charakteristického slůvka oslovení „hej“) případy v Castrově samostatné vládě na Kubě vysoké funkce. Koncem října 1960 přicestoval Guevara jako vedoucí kubánské hospodářské mise do Prahy. Bylo to v období velmi intenzivních styků Československa a Kuby. Na Kubu směřovala rozmanitá ekonomická pomoc s vidinou rozvoje československého (a tedy sovětského) vlivu v oblasti. Zřejmě i vzhledem ke Guevarově ekonomické a manažerské nekompetentnosti neměla však tato pomoc očekávaný efekt.

V roce 1966 Guevara Kubu po svých neúspěších opustil, aby šířil revoluci ve světě. V roce 1967 byl v Bolívii tamní armádou zajat a 9. října 1967 zastřelen.

Akce „Manuel“

Vše, co bylo o Guevarově pražském pobytu dlouhou známo, pocházelo ze svědectví jeho přátel a kolegů. V systému centralizované moci nebylo obvyklé, aby cizinec, byť ze spřátelené země, pobýval na teritoriu státu bez vědomí zdejších úřadů. A zvláště pokud šlo o tak prominentní osobu. V případě Kuby existovala ale právě v šedesátých letech pozoruhodná výjimka. V prosinci 1962 vznikla bez přípravy a předchozí dohody spolupráce kubánské a československé rozvědky při zajišťování utajených přesunů skupin osob z Kuby přes Prahu do různých zemí v Latinské Americe.²

Pomoc vyžadovaná Kubou měla spočívat kromě zajištění ubytování především ve zvláštním pasovém odbavení skupiny, která měla do Prahy přiletět s falešnými kubánskými

pasů a odletět na pravé venezuelské pasy přes několik dalších tranzitních zemí bez razítek prozrazujících pobyt v ČSSR. Začátkem šedesátých let bylo letecké spojení s Prahou jednou z mála možností, jak nenápadně Kubu opustit. Na podzim 1962 panovala tzv. kubánská krize, jejíž příčinou byl známý pokus SSSR o zřízení tamní raketové základny. Následky americké blokády a poté přijatých sankcí se projevily i v dalších letech.

Latinoameričané vysílání z Kuby za přísných podmínek utajení hráli důležitou roli ve velkorysém plánu kubánské revolučního vedení. Ve spolupráci s komunistickými stranami zemí Latinské Ameriky se Kubánci snažili vyvolat v Jižní Americe rozsáhlou komunistickou revoluci, což nebyl nereálný plán vzhledem k hospodářské politice a sociální situaci v dané oblasti.

Počet přepravovaných bojovníků šel do tisíců. Na Kubě absolvovali školení k organizování této revoluce a k vedení politického boje i komunističtí funkcionáři z rozvojových zemí. Tyto lidi bylo třeba co možná nenápadně dopravit do míst jejich plánovaného působení. K tomuto účelu mohlo být výhodně využíváno letecké cesty z Havany přes Prahu a země západní Evropy do Jižní a Střední Ameriky. V Praze bylo možno „zamést stopy“ a pasově odbavit cestující tak, aby získali před návratem domů legendu „nezávadného“ pobytu ve světě.

Údajní Venezuelci skutečně do Prahy 19. prosince 1962 přiletěli. Telegrafická zpráva z Havany dorazila ale do pražské centrály I. správy MV až druhý den po jejich příjezdu. Mezitím se sami ubytovali v hotelu Internacional, odkud kontaktovali kubánské velvyslanectví. To přes ministerstvo zahraničních věcí informovalo ministerstvo vnitra. Již na počátku akce hrozilo prozrazení a improvizovaný průběh krátkého pobytu této skupiny (odletěli 21. prosince 1962 do Londýna a pak do Jižní

Ameriky) jako by předznamenal chaotickou praxi dalších podobných cest.

Po první skupině následovaly další a další. Pozoruhodnou skutečností je absence jakékoliv oficiální žádosti kubánského ministerstva vnitra o spolupráci s Ministerstvem vnitra ČSSR nebo podpisu dohody. Centrála I. správy MV ovšem hned v prosinci 1962 informovala sovětského poradce v Praze i zástupce KGB v Havaně, kteří doporučili pomoc poskytnout. Zástupce KGB v Praze obdržel 14. června 1963 na vyžádání podrobný rozbor dosavadního průběhu akce. O věci dostal informaci a podle dochovaných dokumentů s ní i projevil souhlas tehdejší ministr vnitra ČSSR Lubomír Štrougal.³

Příslušníci čs. rozvědky většinou neznali pravou totožnost a minulost odbavovaných cizinců. Přesto lze odhadnout, že šlo o pestrou směs, od negramotných rolníků a horalů přes levicové studenty a intelektuály, zkušené partyzánské velitele, organizátory, profesionální bojovníky až po komunistické funkcionáře a agitátory. Od počátku roku 1967 zaznamenala I. správa MV rozšíření snah kubánské rozvědky o ovlivňování revolučního hnutí i v jiných oblastech světa. V rámci akce „Manuel“ začali tehdy po absolvování výcviku na Kubě přes Prahu cestovat na Blízký východ skupinky iránských partyzánů a v roce 1968 je doložena cesta skupinky Eritrejců ze Sýrie přes Prahu na Kubu. Po návratu do etiopské Eritreje tam měli tito lidé vyvolávat ozbrojené nepokoje.

Zásadním omezením pro zmapování celkového rozsahu transportů osob vysílaných se zvláštními úkoly z Kuby je skutečnost, že I. správa MV kontrolovala jen část cestujících skupin. Již roku 1963 do Prahy dorazil styčný orgán kubánské rozvědky s oficiálním krytím zástupce letecké společnosti Cubana. Kromě spoluúčasti na nahlášených transportech ale „odbavoval“ další skupinky sám. O totožnosti těchto osob ne-

2 ABS, f. Svazky operativní korespondence I. správy SNB (dále jen I.S-8), svazek č. 80723/011.

3 Tamtéž, svazek č. 80723/100, Rozbor a návrhy pro další obsahové a organizační řízení akce MANUEL, nepodepsáno, nedatováno (asi z poloviny roku 1964).

Záběry z návštěvy Ernesta Guevary v 60. letech v Československu, na obou snímcích s ministrem národní obrany Bohumírem Lomským

Foto: archiv autora

dostávala I. správa MV většinou žádné informace. Kromě toho cesty některých skupin, zejména politických funkcionářů, vyřizovaly i organizace jako Světová odborová rada, Mezinárodní svaz studentstva a samostatně i ÚV KSČ. Podle stanoviska náčelníka I. správy MV plk. Housky ze 7. listopadu 1967 pro ministra vnitra Josefa Kudrnu [... byl] námi odbavovaný a registrovaný počet projíždějících [...] pravděpodobně jen malou částí skutečných průjezdů.⁴ Kubánské vedení bylo kritické k Pražskému jaru, takže od dubna 1968 dokonce počet cestujících v péči kubánské rozvědky podstatně převýšil „zákazníky“ československé rozvědky.

Počet osob cestujících v rámci akce „Manuel“ (o kteréž I. správa věděla), činil od prosince 1962 do zastavení akce v lednu 1970 celkem 1123 osob. Za období od října 1969 do května 1970 zařídili kubánští rozvědčiči v Praze dopravu zpět na Kubu údajně asi 110 osobám.⁵

V sedmdesátých letech už čs. rozvědku na transportech lidí z Kuby neparticipovala. Od roku 1974 již navíc všechny požadavky kubánské strany řešil Odbor pro mezinárodní styky FMV, stejně jako jiné žádosti z ostatních států „socialistického tábora“.

V roce 2000 zkoumal Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu Policie ČR možnost, že účastí na akci „Manuel“ se mohli konkrétní občané dopustit trestného činu podpory terorismu (dnes § 311 odst. 2 tr. zákona). Podle zjištění ÚDV ale prý občané ČR zúčastnění na akci již stejně zemřeli. Navíc Evropská úmluva o potlačování terorismu vydáváním jeho aktérů dotčeným státům byla přijata Radou Evropy až 27. ledna 1977 a v předlistopadovém Československu nikdy neplatila. Šetření ÚDV bylo ukončeno závěrečnou zprávou dne 25. října 2000.⁶

Guevarův pobyt

Právě akce „Manuel“ je klíčem k objasnění Che Guevarova pobytu v Československu. Havanský rezident I. správy MV kapitán Zdeněk Velebil, krycí jméno „Vrána“, v listopadu 1970 zjistil z nepřímé zmínky samotného Fidela Castra, že v roce 1965 (správně má být v roce 1966 – pozn. autora) měl Guevara v ČSSR pobývat inkognito na cestě z Kuby: *Fidel Castro projevil velký zájem zjistit na území ČSSR dům, v kterém Che Guevara strávil 2 měsíce v roce 1965 před svým odjezdem do Latinské Ameriky. Při mém rozhovoru s ministrem vnitra Sergio del Valle a samotným Pineiro⁷ na sovětské recepci 7. 11. oba opakovali osobní zájem Fidela, abychom pomohli zjistit adresu tohoto, patrně venkovského domu. Mám dojem, že by byli rádi, aby se tato skutečnost zveřejnila – bude [to] však nutné s nimi předem konzultovat.⁸*

4 NA, f. ÚV KSČ, Branně-bezpečnostní oddělení ÚV KSČ (05/11), složka „MV akce Manuel“ 1967.

5 TOMEK, Prokop: *Akce MANUEL*, s. 332.

6 Viz vyšetřovací spis Úřadu dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu, č. j. ÚDV-22/VvP-2000, Akce Manuel - transporty partyzánů z Kuby přes Prahu. Založen 7. 9. 2000, ukončen Závěrečnou zprávou 25. 10. 2000.

7 Commandante Manuel Piñeiro Losada (1933–1998) byl v letech 1961–1964 šéfem kubánské rozvědky, v letech 1964–1968 pak náměstem ministra vnitra zodpovědným za řízení kubánské Státní bezpečnosti.

8 ABS, f. I.S-8, svazek č. 80647/105, Svazek operativní korespondence, podchycující naši spolupráci s kubánskou bezpečností, Telegram 8. 11. 1970 Havana, Jíra centrále. Z šestihodinového (sic) rozhovoru s Fidelem Castro 5. 11. 1970 na recepci, kterou pořádal v Havaně čs. ministr Marko.

Pro československou rozvědku byla tato informace naprostou novinkou.⁹ O tom vlastně svědčí i formulace Castrovy žádosti, protože žádal o pomoc se zjištěním adresy. Zjevně předpokládal, že československá strana ji nezná. Na dotaz reagovala pražská centrála odpovědí, která rovněž jednoznačně potvrzuje tápání rozvědky v této věci: *V případě zájmu F. Castra o zjištění domu na území ČSSR, ve kterém Che Guevara před svým odjezdem do Latinské Ameriky v roce 1965 bydlel, bude nutné celou záležitost mj. projednat také s vedením MZV, protože zveřejnění této skutečnosti by mohlo být podkladem pro širokou protičeskoslovenskou kampaň v Latinské Americe a mohlo by v některých státech L[atin]ské A[meriky] přispět ke zhoršení relace a působení našich Z[astupitelských] Ú[řadů] v těchto zemích. V každém případě doporučuji prostřednictvím odboru A/4¹⁰ ověřit zpětným dotazem v Havaně, pod jakým jménem a kdy Che Guevara do ČSSR přijel a kdo v Praze zajišťoval jeho pobyt. (I. správa MV o Guevarově pobytu v Praze nebyla informována a proto Guevara nemohl být ubytován v žádném z objektů MV. Není vyloučeno, že akci zajišťoval přímo tehdejší kubánský rezident v Praze Luis Ordonéz, aniž zřejmě sám věděl, o koho se jedná, vzhledem k tomu, že Guevara cestoval přes Prahu inkognito.)¹¹*

Guevara tedy pobýval v Československu tajně. Jeho pobyt organizoval příslušník kubánské rozvědky José Gomez, užívající krycího jména „Ricardo Benitéz“.¹² Guevara bydlel ve vile ministerstva vnitra ve vesnici Ládví u Prahy (součást obce Kamenice, okres Praha-východ). Gomez „Ricardo“ ho tam ubytoval inkognito, aniž o pravé identitě návštěvníka informoval „bratrskou rozvědku“, I. správu Ministerstva vnitra ČSR. Zajímavé je, že Gomez je vlastně nakonec jediným zdrojem, který potvrzuje Guevarův pobyt v Ládví. Podle výzkumů bolivijského historika prof. Gustava Rodrigueze Ostrii byl Che Guevara v Československu od března do července 1966 a navštívilo ho zde více Kubánců. Pobyt inkognito údajně zvolil proto, že neměl důvěru ve zdejší bezpečnostní aparát – bál se, že je infiltrován CIA.¹³

S Guevarou se prý v Praze setkával geolog RNDr. Petr Květoň¹⁴, který byl v letech 1962–1966 jeho poradcem (Guevara v té době zastával post ministra průmyslu) a vrátil se do Československa ze zdravotních důvodů. Svým přátelům vyprávěl, že Guevaru v Praze neoficiálně provázela. Jeho tvrzení posiluje i skutečnost, že se o Guevarově zdejším pobytu za svého života nemohl dozvědět z jiného zdroje.

Kubánský rozvědkář José Gomez vulgo Ricardo Benitéz na sklonku života

Foto: Gustavo Rodriguez Ostria

Československá rozvědka si nepřála informaci o Guevarově pobytu dodatečně zveřejňovat. Prý by to mohlo negativně ovlivňovat vztahy ČSSR se státy Jižní Ameriky a ohrožovat i mnohé jiné „dočasné obyvatele“ konspirační vily „Venkov“, která by tak mohla být vyzrazena. Je možné, že rozvědka také zprvu s obtížemi přijala fakt, že se na území Českoslo-

9 Tamtéž, svazek č. 80723/111, Zpráva rezidenta z Havany č. 75, listopad 1970.

10 Správa A (Politická rozvědka), 4. odbor (Amerika).

11 ABS, f. I.S-8, svazek č. 80647/105, 4. odbor správy A, Návrh na zaujetí stanoviska ke zprávě rezidentury, Praha, 9. 11. 1970.

12 „Ricardo Benitéz“, vlastním jménem José Gomez, se narodil v roce 1941 v Havaně. Jeho rodiče byli Španělé, odešli do kubánského exilu po občanské válce ve Španělsku. Otec se později vrátil do Španělska jako generální tajemník španělské komunistické strany v Galicii. V roce 1948 byl frankisty popraven. José Gomez byl příslušníkem Kubánské zpravodajské služby od roku 1960. Měl funkci asistenta náčelníka Kubánské rozvědky Manuela Piñeiry. Po roce 1980 učil historii na univerzitě. Zemřel na rakovinu 18. ledna 2008 v Havaně. Viz AA, e-mail prof. Gustava Rodrigueze Ostrii autorovi ze 4. 3. 2010.

13 Tamtéž, e-mail prof. Gustava Rodrigueze Ostrii autorovi z 19. 2. 2010.

14 RNDr. Petr Květoň (1927–?). Přestože pocházel z dobře situované rodiny a před únorem 1948 byl sociálním demokratem a po sloučení strany se členem KSČ nestal, vystudoval Přírodovědeckou fakultu UK v Praze a v roce 1951 získal doktorát. Do KSČ byl přijat až roku 1956. V letech 1954 a 1956 se zúčastnil geologických expedic do Albánie. V roce 1954 byl ředitelem Úřadu pro výzkum rud a po reorganizaci v roce 1958 technickým náměstkem Ústředního geologického úřadu. Po roce 1968 byl vyškrtnut z KSČ. Přesto dále podnikal geologické výzkumy v Zambii nebo v Mongolsku. Od roku 1972 pracoval v Geoindustrii Praha jako geolog, vedoucí odboru a pak pověřený náměstek. V letech 1953–1957 byl informátorem StB, v letech 1982–1988 pak agentem ekonomické kontrarozvědky StB. Viz ABS, f. Agenturní svazky – Centrála (MV-TS), svazek a. č. 400601 MV, svazek reg. č. 1203, Informátor „Petr“. Spolupráce trvala od 12. 10. 1953 do srpna 1957. Svazek kandidáta tajné spolupráce „Pražák“ byl pak zaveden 1. oddělením 3. odboru XI. správy SNB 20. 5. 1982, téhož roku přeregistrován do kategorie agent, uložen do archivu 3. 2. 1989.

venska pohyboval bez jejího vědomí takovou dobu cizí prominent, který byl navíc ubytován v jejím vlastním zařízení. V roce 1979 ale hodlala připomenout ve své „Síni tradic“ jak akci „Manuel“, tak dokonce i samotný pobyt Ernesta Guevary. Tedy chtěla se chlubit akcí, o které sama ani neměla ponětí.¹⁵ Podle dochovaných podkladů ale nakonec v „Síni tradic“ Guevara výslovně zmíněn nebyl. A zdá se, že rozvědka informaci nesdělila ani vedení KSČ. Alespoň se o tom v archivu ÚV KSČ nezachovala žádná stopa.

Nejasnou zůstává otázka, zda v roce 1966 pobývala v Ládví společně s Guevarou i kubánská nelegální agentka Tamara Bunke¹⁶. Prokazatelně zde byla od 26. května do 25. října 1964, kdy ji tu José Goméz alias „Ricardo Benítez“ připravoval na vysazení do Argentiny pod novou identitou Laura Gutierrez Bauer. A o dva roky později, v dubnu 1966, pro ni specialisté československé nelegální rozvědky vyrobili nový „argentinský“ pas na stejné jméno, jaké používala již o dva roky dříve. Nelze ovšem potvrdit, že si pas převzala v Československu osobně. Samozřejmě jí ho mohli kdekoli předat příslušníci kubánské rozvědky. Profesor Gustavo Rodriguez Ostria však soudí, že Tamara Bunke do Československa v roce 1966 vůbec nepřišla. Podle kopií jejích letenek z toho roku, které měl možnost studovat, cestovala tehdy 19. února z Bolívie do Brazílie, odkud počátkem dubna letěla do Mexika. Do Bolívie se vrátila 7. června 1966. Žádná její letenka toho roku nebyla vystavena do Prahy.¹⁷

Historie konspiračního bytu „Venkov“

Fidel Castro měl údajně v úmyslu umístit pamětní desku na dům, v němž pobýval Guevara. To se nikdy nestalo, protože vila v Ládví byla utajovaným objektem. Prošlo tudy ale více zajímavých návštěvníků a tato skrytá minulost domu je pozoruhodná.

Jednopatrová vila evidenční číslo 1478 v Lomené ulici v obci Kamenice byla vystavěna ve třicátých letech minulého století. Zaujme už její první majitel JUDr. Jaroslav Krejčí (1892–1955), který zastával v době nacistické okupace funkce ministra spravedlnosti, zemědělství a v letech 1941–1945 i úřad předsedy protektorátní vlády. V důsledku toho byl po válce v retribuici odsouzen k 25 letům vězení, ve výkonu trestu pak zemřel. Součástí poválečného procesu byla samozřejmě i konfiskace jeho majetku, které podléhala také vila v Ládví. V roce 1951 se stal jejím vlastníkem československý stát.¹⁸

V padesátých letech patřil dům Vnitřní stráži ministerstva vnitra. Tvořily ji v období 1952–1966 vojensky organizované útvary určené ke střežení a obraně objektů zvláštní důležitosti na území státu (zbrojní továrny, vysílače, přepravy, železniční mosty apod.) a pracoviště vězňů, dále ke stíhání uprchlých vězňů, likvidaci tzv. kontrarevolučních akcí a pomoci při katastrofách. Bylo do ní zařazeno zhruba 15 000 vojáků základní služby. K čemu konkrétně Vnitřní stráž vilu v Ládví používala a zda vůbec, není jasné.

Podle předávacího protokolu z roku 1964 se o dům od 14. 10. 1951 do října 1964 staral Hospodářský odbor MV. Vzhledem k možnostem tajného využití bylo rozhodnuto o jeho předání do péče rozvědky. Dům má podle soudobého pozemkového katastru 108 metrů čtverečních zastavěné plochy. Stojí na parcele číslo 499/1.¹⁹ Podle popisu z roku 1964 to byla dvoupodlažní cihlová vila se sedlovou střechou pokrytou taškami. Dům měl sklep, kde byl umístěn kotel ústředního topení na pevná paliva. V přízemí a prvním poschodí byly celkem čtyři obytné místnosti a v každém patře kuchyň. V přízemí se nacházela předstíň, v patře terasa, dále byla v patře koupelna a v obou podlažích WC. Celková užitná plocha domu byla 167 m². Kuchyň, předstíň a část příslušenství v přízemí využívala správčová, která zde trvale bydlela. Ostatní prostory byly k dispozici ubytovaným. Dům stál na travnaté parcele s ovocným sadem. U vjezdu na pozemek byla ještě postavena zděná garáž s prádelnou. V roce 1964 komise konstatovala značně zchátralý stav objektu a měly co nejdříve proběhnout různé stavební opravy. Palivo za konspiračních důvodů dodávalo přímo ministerstvo vnitra.²⁰ V dokumentaci se uvádí číslo popisné 73, které ale dnes číslu domu neodpovídá.²¹

Už od roku 1963 o převzetí domu usiloval Místní národní výbor (MNV) v Kamenici. Mělo zde vzniknout zdravotní středisko. Tato snaha byla ale přes další pokusy z let 1965, 1968 a začátku let sedmdesátých marná.

Svazek KB „Venkov“ číslo 70204 založil 13. odbor²² I. správy MV

15 Tamtéž, f. Spisy I. správy SNB, balík 565, složka F/2 Síň tradic, 20. 8. 1979.

16 Haydée Tamara Bunke Bider (19. 11. 1937 – 31. 8. 1967), známá jako Tania, se narodila v Argentině v německo-polské rodině. Od roku 1952 žila a studovala v NDR, v šedesátých letech se připojila k latinskoamerickému revolučnímu hnutí. Stala se kubánskou agentkou a byla nakonec zabita v roce 1967 v bolivijském povstání. Podobně jako Guevara se stala revolučním symbolem.

17 AA, e-mail prof. Gustava Rodrigueze Ostria autorovi z 19. 2. 2010.

18 ABS, f. Svazky propůjčených a konspiračních bytů I. správy SNB (dále jen I.S-7), svazek č. 70204, svazek konspiračního bytu „Venkov“.

19 Viz <http://nahlizenedokn.cuzk.cz> (citováno k 21. 7. 2016).

20 ABS, f. I.S-7, svazek č. 70204, svazek konspiračního bytu „Venkov“, Zápis, 27. 10. 1964.

21 Webová stránka s fotografiemi domu viz <http://ernesto.webz.cz/> (citováno k 21. 7. 2016).

22 Šlo o jeden z odborů „nelegální rozvědky“.

Dobře ukrytý dům v Ládvi, stav z roku 2009

Foto: Profimedia

14. října 1959. V polovině padesátých let vznikla na I. správě MV po sovětském vzoru nelegální rozvědka. Jejím úkolem byla příprava, vysílání a řízení nelegálních agentů, tedy lidí s přijatou novou identitou, aby v zahraničí splynuli s okolím. Počítalo se s jejich nasazením zejména v případě války, kdy by byly vyraženy tzv. legální (ačkoliv i ty byly tajné) rezidentury rozvědky na československých zastupitelských úřadech v zahraničí. Příprava a výcvik nelegálních agentů, kterým se říkalo z konspiračních důvodů „techniky“, trvala mnoho měsíců. „Nelegálové“ nebyli vybírání jen ze spolupracovníků rozvědky, ale přímo z tzv. кадровých příslušníků. O počtu nelegálních agentů, jejich úspěších nebo i o organizaci a fungování čs. nelegální rozvědky se pravděpodobně dochovalo jen velmi málo pramenů.

Pro přípravu a výcvik „techniků“ hledala nelegální rozvědka vhodné prostory. Jedním z takových míst byl od roku 1959 i dům v Ládvi. Po následující dva roky v něm žil a připravoval se pro 13. odbor rozvědky budoucí nelegální rozvědčík Vladimír Strhan²³, krycím jménem „Stacho“. Stal se prvním z řady obyvatel tohoto konspiračního objektu. Strhan skládal jazykové zkoušky z francouzštiny, takže snad měl být vysazen do francouzské jazykové oblasti. S jeho nelegální misí do zahraničí to zřejmě nedopadlo podle očekávání, protože je známo, že měl v roce 1971 hodnost kapitána a byl tajemníkem Hlavního výboru KSČ Hlavní správy rozvědky. V roce 1971 byl jmenován do poradní komise náčelníka I. správy FMV k posuzování odvolání vyhozených příslušníků rozvědky. V letech 1987–1989 pak byl v hodnosti pod-

plukovníka rezidentem rozvědky na velvyslanectví v Tiraně.²⁴

První správcovou domu byla Štěpánka Golasová, která smlouvu s ministerstvem vnitra uzavřela 23. listopadu 1963. V domě bydlela a pobírala plat za úklid, domovníctví, výměnu lůžkovin, za příležitostné vaření pro obyvatele a v zimě za topení. Jako odměnu dostávala necelých 500 Kčs měsíčně. Golasová nebyla příslušnicí ani spolupracovnicí rozvědky. Do dění v domě nebyla zasvěcena. Svědčí o tom i stížnosti, kterými se dožadovala zvýšení platu a energicky upozorňovala na problémy s teperaturentnějšími nájemníky. Někteří, na poměry malé středoevropské obce exotičtí návštěvníci domu docházeli na obědy i do místní restaurace Valnovka (vzdálené vzdušnou čarou asi 600 metrů), kde jistě budili pozornost. Restaurace je dodnes v provozu.

23 Vladimír Strhan (nar. 1932). Osobní evidenční číslo (OEC) na rozvědce měl 195345. Akce jeho vyslání jako nelegála nesla krycí jméno „Pyrit“, reg. č. 42164 a byla založena 14. 9. 1958 původně 1. odborem Krajské správy MV Prešov. Kadrovou příslušnicí rozvědky byla podle kadrových rozkazů náčelníka I. správy MV i jeho žena Mária Strhanová (nar. 1936), OEC 195779, přijatá do služebního poměru 29. 2. 1972, krycí jméno na rozvědce „Rizmanová“. Kadrové rozkazy k Vladimíru a Márii Strhanovým viz <http://www.abscr.cz/cs/vyhledavani-archivni-pomucky> (citováno k 21. 7. 2016).

24 Viz <http://www.ustrcr.cz/en/snb-directorate1> (citováno k 21. 7. 2016).

Dům byl 20. září 1963, po čtyřech letech provozu, předán nelegální rozvědkou 1. odboru²⁵ I. správy MV, zejména pro využívání v akci „Manuel“ a dále pro školení a pobyt některých prověřených agentů z jiných odborů rozvědky. Odehrávala se tu školení před dlouhodobými výjezdy do zahraničí, dále tzv. vytěžení při krátkodobých návštěvách agentů v Československu, závěrečná příprava na propagandistické kampaně nebo na návrat do civilního života po příjezdu z dlouhodobé mise v zahraničí.

V roce 1964 bydlela ve vile již zmíněná agentka kubánské rozvědky Tamara Bunke alias „Tania“. Starala se tu o ni por. Marie Fryaufová (nar. 1933), krycím jménem na rozvědku „Klimplová“. Uměla španělsky a byla zařazena na jihoamerický odbor rozvědky. Spolu s „Klimplovou“ se o osoby přepravované v akci „Manuel“ staraly por. Hana Stočková „Pavlíková“ (1920–1994) a stržm. Miloslava Šmídová „Velíšková“ (1934–1996), obě rovněž zařazené na 1. odboru I. správy MV. „Tania“ ale nebyla běžnou cestující v této akci. V Ládví strávila celé čtyři měsíce. Jako nelegální agentku ji zde školil příslušník kubánské rozvědky, již zmíněný José Gomez alias „Ricardo

Benitéz“. Dokumentační odbor československé nelegální rozvědky pro „Taniu“ tehdy vyrobil argentinský pas na jméno Laura Gutierrez Bauer (nar. 15. 1. 1938), a navrhoval i příběh (tzv. legendu) pro její vysazení do SRN.²⁶ Správcová Golasová si ale na „Taniu“ stěžovala s tím, že prý mívala hysterické záchvaty: [...] *strašně křičí, pak propuká v usedavý pláč, někdy v tomto stavu vyběhne na zahradu, třeba i večer. S Ricardem se [...] velice často hádají, dlouho do noci, křičí na sebe jako psi.*²⁷ Tamara Bunke po skončení přípravy odcestovala přes Spolkovou republiku Německo do zahraničí. O několik let později zahynula jako účastnice partyzánského hnutí a stala se podobně romantickým hrdinou jako její údajný milenec Ernesto Che Guevara.

Pro další období až do září 1966 není ve svazku KB „Venkov“ uveden žádný spolupracovník nebo akce. Ovšem ve stanovisku I. správy MV ke stížnosti MNV Kamenice na nevyužívání vily se uvádí, že v lednu, březnu až červnu 1964 tu pobývaly tři osoby, v červenci a v srpnu pět, v září a říjnu dvě osoby a v listopadu a prosinci 1964 tři osoby. V roce 1965 mělo být využito objektu obdobně.²⁸ Přehled se však jeví spíše jako snaha získat

argument proti MNV, protože údaje rozvědky těžko někdo mohl ověřit... V listopadu 1965 se pro objekt podařilo získat novou správcovou, a to Žofii Burgetovou (nar. 1903), která nastoupila do řádného pracovního poměru na I. správu MV od 1. 9. 1966 s měsíčním platem 900 Kčs.

V první polovině roku 1966 je nepřímým potvrzen pobyt Che Guevary v Ládví. Ovšem ve svazku 70204 o tom není žádná zmínka. V září 1966 zde krátce pobývali pracovníci polského ministerstva vnitra, údajní podplukovníci Jendrzeczyk a Podpora. Návštěva to byla neobvyklá a její účel není jasný. Souvisela ale s rozvědkou, protože ji zařizoval 6. odbor (zahraniční kontrarozvědka) I. správy MV.

Více informací je o roce 1967. Ve dnech 28.–30. března 1967 se ve vile uskutečnila instruktáž nelegálního agenta v akci „Hronek“.²⁹ V červnu 1967 zde bydlel agent „Námořník“³⁰ spolu se svým řídicím orgánem „Soukalem“³¹ a školiteli z „technické“ (tj. nelegální) součásti rozvědky „Myšákem“³², „Dlabačem“³³ a „Vobořilem“.³⁴ V červenci 1967 zde žil agent „Novir“, tedy Jozef Novák se stejnými hostiteli.³⁵ V prosinci 1967 a lednu 1968 tu byla agentka 1. odboru (USA

25 Odbor měl na starosti politickou rozvědku na teritoriu USA, Kanady, Kolumbie, Argentiny, Venezuely, Brazílie, Kuby, Mexika, Chile, Uruguaye.

26 ABS, f. I.S-8, svazek č. 80723/300 (Operativní korespondence rezidentury Havana 1962–1970)/Podsvazek typu – Akce Tania.

27 Tamtéž, f. I.S-7, svazek č. 70204, svazek konspiračního bytu „Venkov“, I. odbor I. správy MV, Záznam, Klimplová, 12. 10. 1964.

28 Tamtéž, Stížnost rady MNV v Kamenici, okr. Praha Západ – sdělení, 23. 12. 1965, náčelník 16. odboru I. správy MV kpt. Jiří Lesný.

29 Viz <http://www.abscr.cz/cs/vyhledavani-archivni-pomucky> (citováno k 21. 7. 2016), krycí jméno „Hronek“, č. svazku 44391, registrován 20. 7. 1965 (10. 3. 1966?), 15. odbor I. správy MV, změna jména z „Hronek“ na „Hanák“. Původně registrovala Krajská správa MV Bratislava 1. odbor, s. Hlubocký. Svazek byl archivován 24. 1. 1974 pod a. č. AS/S 14309, pravé jméno spolupracovníka Dušan Bako (nar. 1943).

30 Viz tamtéž, krycí jméno „Námořník“, č. svazku 44758, registrován 22. 2. 1967, KS SNB Brno 1. odbor, s. Šubrt, 5. 9. 1967 7. odbor, s. Holman, Agent/Ideospolupracovník, pravé jméno spolupracovníka František Špillar (nar. 1928). Archivace 2. 4. 1974 pod a. č. AS/N 14473.

31 Josef Svoboda „Soukal“ (nar. 1921), v té době major a příslušník 1. odboru I. správy MV.

32 František Mittelbach „Myšák“ (nar. 1935) sloužil od roku 1957 na 14., resp. 15. odboru I. správy MV jako chemik. Dnem 1. 8. 1963 byl přemístěn na IX. správu MV. Kádrové rozkazy k Františku Mittelbachovi viz <http://www.abscr.cz/cs/vyhledavani-archivni-pomucky> (citováno k 21. 7. 2016).

33 František Ovčáček „Dlabač“ (nar. 1925), nadporučík, šifrář (?) I. správy MV.

34 Jaroslav Vinš „Vobořil“ (nar. 1925), major, zařazen na 13. odboru I. správy MV.

35 Viz <http://www.abscr.cz/cs/vyhledavani-archivni-pomucky>, krycí jméno „Novir“, č. svazku 44434, registrován 20. 7. 1965 (2. 5. 1966?),

a Kanada) „Vajda“.³⁶ V květnu 1969 pak opět spolupracovníci „Námořník“ a „Novir“.

Ve dnech 14. až 17. prosince 1970 pobýval ve vile agent „Pley“³⁷, vlastním jménem Pavel Minařík. Vrátil se tak na několik dní do ČSSR po dvou letech působení v rozhlasové stanici Svobodná Evropa v Mnichově, kam byl vyslán na podzim 1968. Díky mediální kampani po jeho návratu do Československa počátkem roku 1976 se stal asi nejznámějším československým agentem rozvědky. Pro další činnost byl v Ládvi mj. školen v psaní tajným písmem a v překonávání detektoru lži. Informace o Minaříkově pobytu v konspirační vile „Venkov“ je popsána u jeho agenturním svazku, ale není zmíněna ve svazku konspirační vily.³⁸

Dne 6. října 1971 byl konspirační byt „Venkov“ předán vzhledem k ukončení akce „Manuel“ 59. odboru rozvědky, což byl odbor ekonomický. Ten pak organizoval další využívání objektu. Většinou si jej odbory rozvědky půjčovaly jako dosud ke schůzkám s agenty a kádrový odbor v něm probořoval psychotestům nově získávané adepty k přijetí na I. správu FMV. Od roku 1971 je evidence krátkodobých obyvatel konspiračního bytu vedena mnohem pečlivěji.

V té době se tu krátkodobě vystřídal několik spolupracovníků rozvědky. Ve dnech 16. až 19. ledna

1971 tu byl agent „Lenka“ z 31. odboru (emigrace a ideodiverze). Za zmínku stojí řídicí orgán agenta „Mykena“ (jehož identitu se nepodařilo zjistit) Vlastimil Ludvík „Pantůček“ ze 42. odboru (západní Evropa a NATO), který se koncem osmdesátých let proslavil jako poslední defektor z rozvědky. Řadu let předtím byl v rozvědce „krtkem“ a britské zpravodajské službě dodával jistě mnoho cenných informací, než v roce 1988 zmizel i s rodinou z rezidentury v Dillí do britské ochrany.³⁹ Spolupracovník „Myken“ ve vile pobýval třikrát, vždy dva až tři dny v dubnu a květnu 1972. Na přelomu května a června téhož roku zde byl agent „Sultán“ (odbor 42), v červenci „Carbo“ (odbor 31).

Výjimečným obyvatel konspiračního bytu „Venkov“ byl agent „Satra“, pravým jménem Miloslav Tačovský, který v Ládvi bydlel od 5. září do 30. listopadu 1972.⁴⁰ Staral se o něj příslušník 31. odboru (problematika emigrace a ideodiverze) I. správy FMV Jaroslav Růžička „Fialka“. „Satra“ se v Ládvi připravoval na své propagandistické vystoupení. Dne 21. listopadu 1972 se objevil na tiskové konferenci v Bratislavě. Vrátil se totiž po šesti letech ze zahraničí, kde se angažoval jako jeden z vedoucích představitelů slovenské emigrace. Na tiskové konferenci skandalizoval celou řadu představitelů emigrace⁴¹. Jeho návrat připravovala

rozvědka jako tzv. aktivní opatření „Orfeus“. Vztah tohoto agenta k rozvědce zveřejněn nebyl, prezentovali jej pouze jako emigranta, který se rozhodl k návratu. Tačovský byl v roce 1949 odsouzen k 18 letům odnětí svobody za údajnou protistátní činnost. Spolupráci s rozvědkou zahájil již v roce 1965, tedy ještě před „odchodem“ do zahraničí, kam jej rozvědka o rok později vyslala. Stal se předsedou Ústředí Slováků v Německu, předsedou Slovenského evropského hnutí, funkcionářem Světového kongresu Slováků a členem přípravného výboru Poradního sboru Čechů a Slováků v západní Evropě. Po návratu žil Tačovský v Praze, kde byl zaměstnán ve stavební výrobě FMV pod jménem Andraský.

Zmíněný Jaroslav Růžička „Fialka“ (1926–1991) sloužil u bezpečnostních složek v letech 1945–1981. Od roku 1957 byl zařazen na rozvědce a v letech 1966–1970 působil tento původně strojný zámečnick na rezidentuře v Berlíně jako III. velvyslancecký tajemník československé vojenské mise. Scházel se v Německu s Tačovským jako jeho řídicí orgán a připravil jeho návrat do ČSSR a celou propagandistickou akci. Pak odjel znovu do zahraničí, tentokrát na rezidenturu v Bonnu, kde se roku 1974 otevřela československá ambasáda a mohli tam přijet i jistí „diplomaté“. Plk. Růžička se scházel se svými

15. odbor I. správy MV. Původně registrovala KS MV Košice 1. odbor, s. Sklenář. Svazek byl archivován 20. 8. 1976 (26. 8. 1976?) pod a. č. AS/N 16137, pravé jméno spolupracovníka Jozef Novák, nar. 1945.

36 V té době (od 8. 4. 1968 do 27. 4. 1971) byla pod tímto krycím jménem na rozvědce vedena pouze Alexandra Plocová, nar. 1946, reg. č. 44022, a. č. 12697.

37 Pavel Minařík (nar. 29. 6. 1945), evidován I. správou MV 28. 12. 1967 pod číslem 44947 jako agent, krycí jméno „Ulyxes“, od roku 1972 „Pley“, svazek archivován 25. 1. 1979 pod a. č. AS 16895. V lednu 1976 byl přijat k SNB se zpětnou platností od 1. 9. 1968 a zařazen na 31. odbor I. správy SNB v hodnosti kapitána, krycí jméno „Jánský“. Dne 1. 11. 1980 byl přemístěn na IX. správu SNB a 31. 3. 1990 propuštěn ze služebního poměru příslušníka SNB.

38 ABS, f. Agenturní svazky I. správy SNB (dále jen I.S-4), reg. č. 44947/022, Vytěžení agenta „Ulyxese“, 3. 1. 1971.

39 Plk. Ing. Vlastimil Ludvík „Pantůček“ (nar. 16. 3. 1943), naposledy zařazen na 47. odboru I. správy SNB, byl propuštěn ze služebního poměru 21. 1. 1989. Kádrové rozkazy k Vlastimilu Ludvíkovi viz <http://www.abscr.cz/cs/vyhledavani-archivni-pomucky> (citováno k 21. 7. 2016). BĚLOUŠEK, Daniel: Akce PANT. Příběh Vlastimila Ludvíka, posledního defektora komunistické rozvědky. In: *Sborník ABS*, č. 6. ABS, Praha 2008, s. 243–260.

40 Viz <http://www.abscr.cz/cs/vyhledavani-archivni-pomucky> (citováno k 12. 7. 2016), krycí jméno „Satra“, č. svazku 44070, registrován 15. 1. 1965 (7. 6. 1954 - ?), II. správa MV 8. odbor č. 22247, mapa vydána s. Fialka odb. 62, agent. Svazek uložen 11. 11. 1985 pod a. č. AS/N 11009, pravé jméno spolupracovníka Miloslav Tačovský, nar. 1923.

41 *Smena*, 22. 11. 1972, *Pravda* [bratislavská], 22. 11. 1972 a *Pravda*, 22. 11. 1972.

spolupracovníky v Německu tak lehkomyšlně, že jej odhalil Spolkový úřad na ochranu ústavy (Bundesamt für Verfassungsschutz, BfV). „Fialka“ tak zavinil zatčení emigranta Juraje Leitnera, který jako agent „Jurka“ pro rozvědku přinášel informace z Rádia Svobodná Evropa v Mnichově. Leitner pak dostal u německého soudu dva roky vězení, Růžička „Fialka“ jel domů a na jeden rok mu na rozvědce za trest snížili hodnot. Jistě také za trest jej přeřadili na horší práci. Sbíral data pro Systém sjednocené evidence poznatků o nepříteli a počátkem roku 1981 odešel do starobního důchodu.⁴²

I další obyvatel Ládvi se stal veřejně známým. Od 17. prosince 1973 do 15. ledna 1974 zde žil Ervín Marák, agent „Hračka“ 31. odboru rozvědky. I on se vrátil ze zahraničí, kam jej rozvědky roku 1968 vyslala jako údajného emigranta. Marák ze svého bytu v Západním Berlíně často telefonoval osobnostem emigrace. Tyto rozhovory současně nahrával a rozvědky z nich pak sestříhala seriál s názvem „Rozhovory z druhé strany“, vysílal jej pak Československý rozhlas.

Ervín Marák, původně strojný zámečnický a konstruktér ve Zbrojovce Brno, byl 16. dubna 1953 zatčen StB a posléze odsouzen na dvanáct let vězení za tzv. protistátní činnost. Z trestu byl v roce 1960 po sedmi letech podmíněně propuštěn. Již před propuštěním, od 28. ledna 1956, spolupracoval pod krycím jménem

„Helena“ s vnitřní ochranou ve vězeňských táborech v Jáchymově. V době výkonu trestu podal o svých spoluprázích na 150 zpráv. Po propuštění pokračoval ve spolupráci s StB, po roce 1965 byl dokonce hodnocen jako nejvýkonnější agent Krajské správy MV Brno. Během Pražského jara se angažoval v K 231, čímž získal mj. velmi dobré předpoklady pro vysazení do zahraničí. Dne 12. prosince 1968 vyjel legálně do Rakouska, odkud se do ČSSR v zákonné lhůtě „nevrátil“. Ve skutečnosti šlo o vysazení – dne 23. ledna 1969 Marák registrovali jako agenta I. správy FSZS. V roce 1971 byl v nepřítomnosti formálně odsouzen ke dvěma letům odnětí svobody nepodmíněně za nedovolené opuštění republiky. V době vysazení měl za úkol proniknout zejména do Svobodné Evropy a mezi osobnosti emigrace. Dokázal si vybudovat řadu osobních kontaktů a velmi intenzivně se věnoval zejména zmíněným telefonickým rozhovorům. Po stažení do ČSSR v prosinci 1973 pak byl jím shromážděný materiál využit k několika aktivním opatřením: vydání knihy, natočení dokumentárního filmu a vytvoření rozhlasového seriálu. Aktivní opatření byla součástí dlouhodobé operace „Vlna-Infekce“, zaměřené proti nepřátelským ideologickým vlivům. *„Vysílačkám a ideovému působení emigrace.“*⁴³

V té době poukazoval náčelník 31. odboru mj. Jan Pěnčík „Pozorný“, jehož odbor akci „Hračka“ vedl, na

chování správcové Burgetové. Údajně protestovala proti nedodržování smluvených platových podmínek. Přitom prý příliš jasně dávala najevo své povědomí o podivných návštěvnicích. Rozkryla spolupracovníka „Satru“, mluvila o mnoha návštěvách z Kuby a Turecka. Vykládala i o sebevraždě kapitána rozvědky Josefa Rygela „Ryšánka“ z 59. odboru, který se ve vile 27. prosince 1973 zastřelil.⁴⁴ Žofie Burgetová ale přes poměrně vysoký věk nadále zůstávala správcovou domu, ačkoliv vedla řeči, jako: *To přijde někdo, koho znám, přivede někoho, koho neznám, a ten pak přivede někoho, který zde bydlí a neustále za ním někdo jezdí.*⁴⁵

V roce 1974 se znovu objevili ve vile Kubánci. Od 12. března do 15. dubna 1974 přijeli na „odborné školení“ čtyři cizinci. O jejich ubytování požádal prostřednictvím Odboru mezinárodních styků FMV představitel rozvědky Kuby v ČSSR, „s. Sané“.⁴⁶

Poté bylo podle záznamů ze svazku konspiračního objektu v domě nějakou dobu prázdné. Až 4. listopadu 1974 požádal náčelník 31. odboru mjr. Pěnčík „Pozorný“ o ubytování nejmenovaného spolupracovníka na tři týdny. Šlo nejspíše opět o Maráka, který bydlel v Ládvi od 8. listopadu 1974.

Po několika měsících, na dva dny 17.–18. února 1975, přijela do vily agentka Oblastního odboru rozvědky Praha, Jihoameričanka „Pavčina“.⁴⁷ Těsně po ní, 21.–23. února 1976, by-

42 ABS, f. Personální spisy příslušníků MV, personální spis Jaroslava Růžičky, ev. č. 4074/26.

43 ABS, f. Vyšetřovací spisy – Brno (BN-V), vyšetřovací spis a. č. V-859 Brno Ervín Marák a spol.; tamtéž vyšetřovací spis a. č. V-9877 Brno Ervín Marák; ABS, f. I.S-4, osobní svazek agenta č. 45126 „Hračka“ – Ervín Marák. K příběhu agenta Ervína Maráka viz také CAJTHAML Petr: HRAČKA aneb osud oběti a pomocníka komunistických zpravodajských služeb. *Securitas Imperii*, 2006, č. 14, s. 11–89.

44 Josef Rygel (nar. 17. 8. 1929), původně zámečnický, sloužil u MV od roku 1951. Nejprve byl u pohraniční strážce a roku 1957 přešel na rozvědku. Po celou dobu služby u MV působil v týlových odborech. Na rozvědce byl naposledy starším referentem 59. odboru a vyřizoval různé potřeby operativních odborů. Jeho nečekaná sebevraždou 27. 12. 1973 nesouvisela s operativními akcemi rozvědky, nýbrž s osobními problémy. ABS, f. Personální spisy příslušníků MV, personální spis Josefa Rygela, ev. č. 2547/29.

45 ABS, f. I.S-7, svazek č. 70204, svazek konspiračního bytu „Venkov“, Záznam, mjr. Jan Pěnčík „Pozorný“, adresováno 59. odboru I. správy FMV, 22. 1. 1974.

46 Tamtéž, OMS FMV pplk. Josef Vlček, Zapůjčení ubytovacího objektu – dožádání, adresováno náčelníku I. správy FMV genmjr. RSDr. Miloši Hladíkovi, 27. 2. 1974.

47 Viz <http://www.abscr.cz/cs/vyhledavani-archivni-pomucky> (citováno k 12. 7. 2016), krycí jméno „Pavčina“, č. svazku 46324, registro-

Dokument rozvědky informující o pobytu Guevary v Československu

4. odbor správy A
č.j. A/00118/24-9-71

Praha 3. února 1971

Přísně tajné
(Rukopisná poznámka:)

„Sdělit ústně nevhodnost úvahy toutéž cestou, jakou byla získána inf. Lk.
(?) 17. 2. [19]71.“

Náčelník správy A
s. pplk. E. Seidl*

Informace o pobytu s. Che Guevary v ČSSR

Jak jste byl již dříve informován, projevil soudruh Fidel CASTRO zájem o zjištění domu v Praze, kde po několik měsíců pobýval před svým odjezdem do Latinské Ameriky soudruh Che Guevara. Dle informace našeho rezidenta z Havany, získané od náčelníka odboru nelegální rozvědky s. RICARDO (krycí jméno), zajišťoval pobyt s. Che Guevary v ČSSR osobně s. RICARDO, a to v objektu čs. rozvědky v Ládví u Prahy, kde se také připravovala spolupracovnice Che Guevary TAŇA, která rovněž zahynula v partyzánském boji v Bolívii. Soudruh RICARDO naznačil, že s. Fidel CASTRO asi zamýšlel upevnit na dům pamětní desku.

Vzhledem k charakteru objektu a nevhodnosti zveřejňovat tuto skutečnost, doporučuji nevyvíjet z naší strany žádnou iniciativu a náš postoj v případě přímého požadavku kubánských přátel vhodně vysvětlit.

Náčelník 4. odboru správy A
pplk. M. Chládek v. r.**

Vyřizuje: mjr. F. Dyk, tel. 717/377

(U podpisu je těžko čitelná rukopisná poznámka:) „A vzhledom na možnost [ohrožit?] lidí, ktorí ním prešli, nepovažujem za vhodné [zverejňovať]“

Zdroj: ABS, f. I.S-8, reg. č. 80647/105, svazek operativní korespondence – spolupráce s kubánskou bezpečností.

* Prom. práv. pplk. Salomon Erhard, krycí jméno „Seidl“ (nar. 1932), příslušník rozvědky od 1. 9. 1955. Správa „A“ byla úsekem politické rozvědky I. správy Federální pravý Zpravodajské služby.

** Ing. Miroslav Chytrý „Chládek“ (nar. 1925) působil na rozvědce od 23. 3. 1951.

dleli ve vile opět (tři) Kubánci, a to na žádost představitelů Kubánské rozvědky v Praze. Další návštěva z Kuby následovala 13.–15. května 1976. Šlo údajně o agenturní schůzku. Není vyloučeno, že nápadně velký zájem

kubánských návštěvníků o pobyt v domě pramenil z výjimečné pověsti místa, kde žil legendární „Che“.

Pozoruhodný návštěvník se objevil v Ládví v létě 1976. Ve dnech 21. června až 19. července tu trávil

dovolenou i se svým psem agent „Maret“. Pravé jméno tehdy 67letého muže znělo Herman Rauscher. Tento Rakušan, sociální demokrat a agent československé rozvědky s původním krycím jménem „Günther“ (od roku 1954 „Leitner“ a od roku 1967 „Maret“), nasypal o Vánocích 1953 v Salcburku omamný prostředek do nápoje bývalému předsedovi československé sociálně demokratické strany Bohumíru Laušmanovi. Poté jej pomohl unést do Československa, Laušman pak v roce 1963 ve vězení zemřel. Rauscher žil až do roku 1968 v Rakousku.

Po útěku tiskového atašé československého velvyslanectví ve Vídni a současně příslušníka rozvědky Ladislava Bittmana v srpnu 1968 na Západ jej československá rozvědka raději uklidila do Československa. Rauscher obýval byt rozvědky v Praze na Zahradním Městě (Praha 10, Jahodová čp. 2889). Zemřel dva roky po návštěvě konspiračního bytu „Venkov“. Pobyt v Ládví Rauscherovi zajistil pplk. JUDr. Miroslav Burgr „Bareš“ z 37. odboru (NSR a Rakousko).⁴⁸ Letní pobyt zřejmě zajišťovala rozvědka v objektech ministerstva vnitra častěji. Svědčí o tom poznámka na žádance, podle níž „Maret“ trávil léto v minulosti již v Jevanech, Vysoké Lhotě a na Slapech.⁴⁹ Hned druhý den po „Maretovi“ (20. července 1976) přijela do Ládví další kubánská návštěva. Do 10. srpna 1976 se zde prý věnovali *školení tajného spolupracovníka kubánské rozvědky*.⁵⁰

Od 21. srpna 1976 měl ve vile dlouhodobě ubytovanou jednu osobu 31. odbor.⁵¹ V dokumentaci bohužel chybí vodičko pro určení její identity.

ván 6. 6. 1974 (10. 11. 1974?), kategorie agent, Oblastní odbor rozvědky Praha, s. Doubek, archivován 14. 2. 1978 pod a. č. AS/NN 16931, pravé jméno Pace Goméz, nar. 1943.

48 Viz <http://www.abscr.cz/cs/vyhledavani-archivni-pomucky> (citováno k 12. 7. 2016), krycí jméno „Maret“, č. svazku 40124, registrován 7. 6. 1954, 7. 1. 1967 změna krycího jména z původního „Leitner“, reg. 22. odbor, archivován 27. 7. 1982 pod a. č. 14716 S.

49 ABS, f. I.S-7, svazek č. 70204, svazek konspiračního bytu „Venkov“, Akce „MARET“ – zajištění ubytování, náčelník 37. odboru pplk. Miroslav Bareš, adresováno 59. odboru I. správy FMV, 18. 5. 1976.

50 Tamtéž, náčelník sekretariátu I. správy FMV mjr. Jiří Tremel, žádost adresovaná náčelníku 59. odboru pplk. Miroslavu Prokopcovi, 18. 2. 1976.

Pro akci „Kapsis“, školení agenta řecké národnosti, požádal o zapůjčení objektu 27. ledna 1978 42. odbor.⁵²

A pak celý červenec 1978 zde pobýval agent „Demín“, kterého stáhl ze zahraničí 31. odbor a 36. odbor (odbor „aktivních a vlivových opatření“), s jehož příslušníky zde agent průběžně jednal. Asi šlo o jeho zpravodajské výslechy. Tento agent zde byl i 6. října 1978 a se ženou a dítětem i od 27. září do 30. listopadu 1978. U agentů, kteří předtím žili dlouho v zahraničí, byla nutná příprava na nenápadné vplutí do života v Československu.⁵³

Zdá se, že následující rok plynul v Ládví poklidně. Jen od 8. do 11. října 1979 se ve vile uskutečnila blíže nespécifikovaná akce související s bulharskou Státní bezpečností. Správcovou objektu byla v té době Jarmila Jelínková.⁵⁴ Dne 29. října 1979 zástupce 47. odboru („afroasijský“) prohlédl objekt a shledal jej nevhodným a nedostatečně vybaveným pro akci „Mustafa“. Místo toho v něm týž odbor připravoval „akci Tabaco“.⁵⁵ Od 20. dubna 1980 se zde čtyři měsíce školili čtyři cizinci, „musulmané“. Spolu s nimi tu trávili čas tři školitelé a řidič. Nejspíš šlo o Libanonce. Pro ubytované bylo třeba zajistit snídaně a večeře a pro všechny pak obědy. Pro toto školení si 47. odbor objednal dovybavení tabulí s křídou a příručním

trezorem. To byla poslední tajná akce v tomto objektu.

Svazek konspiračního bytu neobsahuje zdůvodnění, proč bylo užívání vily po více než dvaceti letech ukončeno. Náklady na jeho provoz za celou dobu dosáhly podle účtů částku 98 026,80 Kčs. Dne 21. února 1980 rozhodl ministr vnitra o prodeji vily. Nezáskal ji ale, jak by se snad dalo čekat, MNV v Kamenici. Dům koupil 13. června 1980 lékař I. správy SNB MUDr. Ján Mokriš (kádrový příslušník rozvědky).⁵⁶ Podle veřejně přístupného katastru nemovitostí jsou pozemky a tím i dům s pohnutou minulostí v majetku této rodiny dodnes a slouží jako rekreační objekt.⁵⁷

Závěr

Tajný pobyt Ernesta Guevary v Československu není sám o sobě významnou historickou událostí. Pro české dějiny celkem nic neznamenal a Guevarův zájem o Československo již v roce 1966 ve srovnání s minulostí stejně zřetelně ochladl. Jeho pobyt však není pouhou kuriozitou. Je zajímavý například v kontextu zkoumání styčných ploch československého totalitního režimu a terorismu nebo tzv. národně osvobozenického boje. Na šedesátá léta nemůžeme zjednodušeně nazírat jako na přátelskou

cestu k Pražskému jaru. Přetrvávající velmocenský vliv Moskvy se projevoval i imperativem šíření světové komunistické revoluce, která tehdy rozhodně nebyla mrtvá. Střetávala se tu zjevná opatrnost bezpečnostního aparátu i politických míst s temperamentem a fanatismem revolucionářů.

Postoj režimu k terorismu se vyvíjel. Na přelomu 40. a 50. let StB užívala teroristických metod, včetně únosů nebo vražedných útoků. Poslední návrhy únosů a pumových útoků se objevily v šedesátých letech. Poté se již rozvědka, až na demonstrační akty, neodvažovala teror sama aktivně zapojovat, ale stále tuto eventualitu studovala a připravovala se na ni. Odvaha používat teroristické metody klesala přímou úměrou se snahou dosáhnout rovnováhy a dohody mezi bloky.

Pohled na dějiny konspiračního objektu rozvědky „Venkov“ přesvědčivě ukazuje, že propojení událostí, osob a míst umožňuje mnohem lepší pochopení minulosti. I další podobné domy a byty by mohly vydat svědectví. Podobně zajímavá by byla třeba historie vily ve Čtyřkolech, kde tajně pobýval například Pavel Minařík nebo manželé Köcherovi.⁵⁸

V registrech propůjčených a konspiračních bytů I. správy je zapsáno 810 položek...

51 Tamtéž, KB VENKOV – sdělení, I. správa FMV 31. odbor, 20. 10. 1976.

52 Viz <http://www.abscr.cz/cs/vyhledavani-archivni-pomucky> (citováno k 12. 7. 2016), krycí jméno „Kapsis“, č. svazku 46410, registrován 6. 6. 1974 (2. 6. 1975?), kategorie důvěrný styk, odbor 42, s. Zachystal, archivován 4. 3. 1987 pod a. č. AS/N A1933, pravé jméno Dimos Petrogiannis (nar. 1922).

53 Viz tamtéž, krycí jméno „Demín“, č. svazku 45237, registrován 26. 6. 1969 (10. 9. 1969?), registroval odbor B-2, s. Stolař, archivován 22. 9. 1979 pod a. č. AS/N 17946, pravé jméno Jozef Daňo, (nar. 1928).

54 Jarmila Jelínková (nar. 8. 9. 1952), HSR, OEČ 195807, krycí jméno „Šírová“. Kádrové rozkazy týkající se její osoby viz – <http://www.abscr.cz/cs/vyhledavani-archivni-pomucky> (citováno k 21. 7. 2016).

55 Viz <http://www.abscr.cz/cs/vyhledavani-archivni-pomucky> (citováno k 12. 7. 2016), krycí jméno „Tabako“, reg. č. 46351, registrováno 6. 6. 1974 (6. 2. 1975?), kategorie důvěrný styk, jméno změněno pak na „Targo“, poznámka u krycího jména: „politické zpravodaj. Libanon“, 47. odbor, s. Kotek.

56 ABS, f. I.S-7, svazek č. 70204, svazek konspiračního bytu „Venkov“, Převod rekreačního domku v Ládví č. p. 73, okres Praha-Východ, náčelník Ekonomické a technické správy FMV, adresát Správa hospodářského zabezpečení FMV, 13. 6. 1980. Svazek byl uložen do archivu I. správy SNB 14. 9. 1984 pod a. č. AS 18928.

57 Viz <http://nahlizeniidokn.cuzk.cz/> (citováno k 21. 7. 2016).

58 Manželé Karel a Hana Köcherovi byli vysazeni do USA jako agenti čs. rozvědky již v roce 1965, ale v roce 1984 byli odhaleni FBI, zatčeni a vyhoštěni do Československa. Srov. ŠEVELA, Vladimír: *Český krtek v CIA. Cesta Karla Köchera z StB přes americké tajné služby do Prognostického ústavu*. Prostor, Praha 2015.